

Лазуренко В.М.

**ВИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ
СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ В ДОБУ НЕПУ
(1921-1929 рр.)**

Проблема визначення соціально-економічної приналежності селянських господарств України в добу непу на перший погляд здавалось би достатньо висвітлена у вітчизняній історіографії. Проте, очевидно, що в радянські часи над нею гаяли ідеологічно заангажовані чинники.

Дана проблема привертала до себе увагу дослідників ще в 20-х роках. В 30-50 роки ця проблема продовжує привертати увагу істориків. Однак зміни соціально-економічної структури селянства розглядались ними лише в загальному контексті обґрунтування необхідності колективізації. Процес класового розшарування доколгоспного селянства подавався в такий спосіб і в узагальнюючих працях з історії України. Зрозуміло, що політична заангажованість суттєво викривлювала відображення цілого ряду важливих аспектів економіки села. Ряд з них нігслювався або свідомо замовчувався.

Слід відзначити, що різні науковці мали свої власні погляди на методикку визначення класових груп села. Використовували різні методи визначення соціально-економічного стану селянських господарств: за розмірами сім'ї та числом робітників; за засівом; за робочою худобою; за реманентом; за виробничою силою; за головними джерелами до існування; за головними джерелами грошового прибутку тощо.

В останні десятиліття радянська історіографія наголосувала на тому, що в роки непу на селі відбувалась негативна тенденція класового розшарування. Проте це був закономірний процес, який виходив з самої суті нової економічної політики, котра базувалась на ринкових відносинах. В ці роки на селі особисто виразно поглиблюється диференціація селянства. Чільне місце у визначенні соціально-економічних параметрів селянських господарств 20-х років ХХ століття посідає характеристика орендного фонду орної землі України в згаданий період. Динаміка класової структури селянських господарств в цілому по Україні за даними статистичного управління того часу в процентному відношенні мала наступний вигляд: пролетарські - 9,9% (1927 р.) - 9,2% (1929 р.); напівпролетарські - 21,0 (1927 р.) - 21,9 (1929 р.);

середняцькі - 65,1 (1927 р.) - 67,5 (1929 р.); дрібнокапіталістичні - 4,0 (1927 р.) - 1,4 (1929 р.).

Вжиті радянською державою соціально-економічні заходи сприяли тому, що класова диференціація селянства набула принципово відмінних від дожовтневих рис.